

รูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ไตรมาสสุดท้าย*

Administrative form of The Monastic University Last Quarter

อนุชา พละกุล**

Anucha Bhalakula

วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Phetchaburi Buddhist College of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail : puen29.1986@gmail.com

Received: November 28, 2021

Revised: December 12, 2021

Accepted: December 14, 2021

บทคัดย่อ

รูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ไตรมาสสุดท้าย กล่าวคือช่วง ๓ เดือนสุดท้ายของ พ.ศ. ๒๕๖๔ ควรปรับใช้การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ มุ่งตอบสนองต่อผู้รับบริการทุกรูปแบบ ประสานงาน และให้บริการผ่านระบบออนไลน์ ตามมาตรการที่รัฐบาลออกประกาศ กำหนดให้ทุกองค์กรถือปฏิบัติ อย่างเคร่งครัด บุคลากรและนิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต้องได้รับการฉีดวัคซีน ที่ได้มาตรฐานสากล เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อองค์กร การจัดการเรียนการสอนทุกระดับ ควรใช้รูปแบบ ออนไลน์ เพื่อหลีกเลี่ยงการพบปะรวมกลุ่มระหว่างการเรียนการสอน การแลกเปลี่ยนในชั้นเรียน และการลดความเสี่ยงที่จะรับเชื้อหรือแพร่เชื้อ ทั้งนี้ การเรียนการสอนออนไลน์สร้างโอกาสการศึกษามิติใหม่ ด้านการลดต้นทุนของผู้เรียนทุกระดับ สามารถดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรระบบออนไลน์ เป็นการพัฒนาศักยภาพการเรียนการสอน ให้นิสิตเกิดความรู้เชิงวิชาการจากวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สนใจ โดยจัดได้ทั้งระดับมหาวิทยาลัย ระดับคณะ ระดับหลักสูตร ระดับวิทยาเขต ระดับวิทยาลัยสงฆ์ ระดับรายวิชา และระดับโครงการ ซึ่งถือว่าเป็นที่นิยมมากในช่วงระยะเวลา ๒ ปี สอดคล้องกับกระแสการพัฒนาระบบเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูง มีความเสมือนจริงมากขึ้นทุกขณะ โดยอาจเข้ามามีบทบาทแทนมนุษย์ในหลากหลายสาขาอาชีพ นับว่าเป็นผลผลิตด้านนวัตกรรม ยุคโควิด-19 ที่เป็นรูปธรรมเชิงการพัฒนาจากวิกฤติเป็นโอกาสอย่างแท้จริง

คำสำคัญ : รูปแบบ; การบริหาร; มหาวิทยาลัยสงฆ์; ไตรมาส

* บทความนี้ได้พัฒนามาจากหนังสือสารนิพนธ์ พุทธศาสตรบัณฑิต ประจำปี ๒๕๖๔ พิมพ์เผยแพร่ ในพิธี ประสาทปริญญา ประจำปี ๒๕๖๔ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ระหว่างวันที่ ๘-๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๔

** อาจารย์อนุชา พละกุล Lecturer Anucha Bhalakula

Abstract

The last three months of 2021, or the last quarter of the Sangha University administration model, should embrace a new approach to public administration. Make it a point to respond to a variety of service recipients. To develop trust in the organization, coordinate and deliver online services in accordance with government regulations requiring all organizations to rigorously adhere to personnel and students of Mahachulalongkornrajavidyalaya University must be vaccinated according to international standards. To prevent meeting in groups during the course class exchange and reduce the risk of becoming infected or spreading the illness, it is recommended to utilize an online format for teaching and learning management at all levels. In this regard, online teaching opens up new educational possibilities and lowers costs for students at all levels, allowing them to organize extracurricular activities online and develop teaching potential by providing students with academic knowledge from qualified speakers on topics of interest, which can be arranged at the university, faculty, and course levels. At the monastic college level, there is a campus level, a course level, and a project level. In accordance with the trend of constructing extremely efficient technology systems, this method has been quite popular during the last two years. Every day, there is more virtual reality that can play the role of humans in a variety of occupations. In the Covid-19 era, it is seen as a product of innovation. A great opportunity has emerged as a result of the crisis.

Keywords : form ; Administration ; Monastic University, quarter

บทนำ

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ส่งผลกระทบต่อในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสาธารณสุข ทั้งในระดับนานาชาติและระดับประเทศ วิธีการใช้ชีวิตของประชาชนได้มีการปรับเปลี่ยน กิจกรรมทางเศรษฐกิจลดลง กระทบกับการจ้างงาน โดยเฉพาะใน ๑๐ อุตสาหกรรมเป้าหมายที่อาจต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ส่งผลต่อการพัฒนามนุษย์ที่จำเป็นต้องมีสมรรถนะที่หลากหลาย ทิศทางการผลิตและพัฒนากำลังคน จึงต้องเน้นพัฒนาให้มีทักษะและสมรรถนะสูง สามารถพัฒนาเทคโนโลยี มาสร้างนวัตกรรมในยุค

อุตสาหกรรม ๔.๐ ได้ การจัดการศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ เพื่อให้ได้ทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย อาทิ ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและงานอาชีพ ทักษะการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะการบริหารจัดการบุคคล^๑

การรณรงค์เพื่อป้องกันโรคระบาด COVID-19 ของประเทศไทยที่มีการใช้สื่อ เพื่อการรณรงค์ที่หลากหลายรูปแบบ อาทิ การใช้เพลงแปลงที่นำเสนอเนื้อหา เพื่อให้ความรู้เรื่องการป้องกันโรคระบาดโควิด-๑๙ การใช้สื่อบุคคล ทั้งที่เป็นทางการผ่านรูปแบบโฆษณาของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) และการใช้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีบทบาทสำคัญ ต่อการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในชุมชน การใช้คำขวัญและสัญลักษณ์ในการสื่อสาร เพื่อการรณรงค์ที่ว่า “อยู่บ้านหยุดเชื้อ เพื่อชาติ” การใช้สื่ออินโฟกราฟิก การใช้สื่อสังคมออนไลน์ และการสื่อสารผ่านสื่อมวลชน ซึ่งการเลือกใช้สื่อทุกประเภทของรัฐบาลไทย นำไปสู่การป้องกันโรคระบาดโควิด-๑๙ ได้เป็นอย่างดีระดับหนึ่ง^๒

บทความนี้ต้องการนำเสนอสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ (COVID-19) ทั้งภายในประเทศไทยและต่างประเทศทั่วโลก รายงานผลการนิวัตต์ขึ้นของไทยและต่างประเทศ รวมถึงมาตรการการป้องกันและแก้ไขปัญหาของรัฐบาล ซึ่งจะส่งผลต่อทิศทางการปรับเปลี่ยนบทบาทการปฏิบัติหน้าที่ของทุกองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ ไตรมาสสุดท้ายของ พ.ศ. ๒๕๖๔ ซึ่งเป็นช่วงเวลาการจัดการศึกษาภาคการศึกษาที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๔ โดยเป็นช่วงสำคัญของกิจกรรมปฏิบัติธรรมประจำปีของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั่วประเทศ และพิธีประสาทปริญญาบัตรประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ระหว่างวันที่ ๘ - ๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ ซึ่งจะได้สังเคราะห์และสรุปผลการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อไป

^๑ สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, “แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนในศตวรรษที่ ๒๑”, วารสารเพื่อการพัฒนาวิชาชีพครู, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๖๔) : ๑๓.

^๒ อภิญญาพัชร กุสิยารังสิทธิ, “สื่อที่ใช้ในการรณรงค์ของภาครัฐเพื่อป้องกันโรคระบาดโควิด-๑๙ ของประเทศไทย”, วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มทร.พระนคร, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๓) : ๗๗.

สถานการณ์โรคระบาดโควิด-๑๙

สำนักงานสาธารณสุขเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ ได้ออกประกาศเป็นทางการพบโรคปอดอักเสบไม่ทราบสาเหตุ วันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๒ ถือเป็นจุดเริ่มต้นของไวรัสระบาดแห่งศตวรรษ ต่อมาวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๓ องค์การอนามัยโลกได้ออกประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) เป็นโรคระบาดใหญ่ทั่วโลก (CORONAVIRUS PANDEMIC) ซึ่ง ยุโรป (อิตาลี ฝรั่งเศส อังกฤษ สเปน) สหรัฐอเมริกา ลาตินอเมริกา (บราซิล) รัสเซีย อินเดีย แอฟริกาใต้ ได้ทยอยเป็นศูนย์กลางการระบาด และเป็นพื้นที่ระบาดต่อเนื่องหรือระลอกใหม่ ซึ่งพบว่าเกิดการเกิดวิกฤติหลายพันธุ์ของเชื้อโควิด-๑๙ เป็นสาเหตุของการแพร่กระจายที่รวดเร็วมากขึ้น นอกจากนี้สภาพของอากาศที่หนาวเย็นในทวีปยุโรป และสหรัฐอเมริกา ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการระบาดมากขึ้นด้วยเช่นกัน^๑

สถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-๑๙ ของไทย ของศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ หรือ ศบค. รายงานสถานการณ์การแพร่ระบาดล่าสุด วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ ภาพรวมของการระบาดยังคงค่อยแผ่ระว่างอย่างใกล้ชิด หลังพบผู้ติดเชื้อโควิด-๑๙ รายใหม่อีก ๖,๙๐๑ ราย แบ่งเป็น ผู้ติดเชื้อรายใหม่ ๖,๗๕๗ ราย และผู้ติดเชื้อในเรือนจำ ๑๔๔ ราย ทำให้มียอดผู้ป่วยยืนยันสะสมแล้วจนถึงวันนี้ ๒,๐๔๔,๑๒๕ ราย ไม่รวม ATK อีก ๒,๑๐๖ ราย สะสม ๓๑๖,๐๔๗ ราย อีกทั้งยังมียอดผู้เสียชีวิตอย่างต่อเนื่อง โดยวัน ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ นี้ มีผู้เสียชีวิตเพิ่มอีก ๕๕ ราย ทำให้การระบาดระลอกใหม่ตั้งแต่เดือน เมษายน ๒๕๖๔ มียอดผู้เสียชีวิตสะสมถึง ๒๐,๑๖๐ รายแล้ว ขณะที่ภาพรวมของการเสียชีวิตจากสถานการณ์โควิด-๑๙ มีผู้เสียชีวิตรวม ๒๐,๒๕๔ รายแล้ว นอกจากนี้ ยังมีรายงานถึงผู้ที่กำลังรักษาตัวอยู่ ๙๐,๖๗๒ ราย กลุ่มคนไข้อาการหนักที่มีอาการปอดอักเสบที่นำวิตก ๑,๗๔๒ ราย และใส่เครื่องช่วยหายใจอีก ๔๐๖ ราย อย่างไรก็ตาม ยอดผู้ที่ยกผู้ป่วยกลับบ้านแล้ว ๗,๕๕๖ ราย หายป่วยสะสมตั้งแต่ ๑ เมษายน ๒๕๖๔ จำนวน ๑,๙๐๕,๗๗๓ ราย ส่วนสถานการณ์การติดเชื้อ COVID-19 ในประเทศ ตั้งแต่ ๑ เมษายน ๒๕๖๔ ถึง ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ พบผู้ติดเชื้อโควิด-๑๙ รายใหม่เพิ่ม ๖,๙๐๑ ราย ทำให้การระบาดระลอกใหม่ มีผู้ติดเชื้อไปแล้ว ๒,๐๔๕,๒๖๒ ราย สำหรับสถานการณ์การฉีดวัคซีนโควิด-๑๙ สรุปรายงานการได้รับวัคซีนสะสม จำนวนการได้รับวัคซีนสะสม ตั้งแต่ ๒๘ กุมภาพันธ์ - ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ รวม ๘๖,๐๗๑,๕๐๗ โดส ใน ๗๗ จังหวัด แบ่งเป็น จำนวนผู้ได้รับวัคซีน เข็มที่ ๑ สะสม : ๔๕,๗๐๐,๐๓๖ ราย จำนวนผู้ได้รับ

^๑ กลุ่มโรคติดต่อระหว่างประเทศ กองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค, สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) มาตรการสาธารณสุข และปัญหาอุปสรรคการป้องกันควบคุมโรคในผู้เดินทาง, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://bit.ly/3FwZJNj>, [๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๔]

วัคซีน เข็มที่ ๒ สะสม : ๓๗,๕๒๗,๒๙๕ ราย และจำนวนผู้ได้รับวัคซีน เข็มที่ ๓ สะสม : ๒,๘๔๔,๑๗๖ ราย^๔

สำหรับผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ทั่วโลกปัจจุบัน ภาพที่ ๑ (ข้อมูล ณ วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๔) และสถานการณ์ทั่วโลก^๕

ภาพที่ ๑ ที่มา : <https://bit.ly/3nrrG2D>

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานการณ์โรคระบาดโควิด-๑๙ (COVID-19)

การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) เป็นแนวคิดพื้นฐานของการบริหารจัดการภาครัฐ นำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาระบบกลไกภาครัฐ ดังนี้

๑. การให้บริการที่มีคุณภาพแก่ประชาชน
๒. ลดการควบคุมจากส่วนกลาง และเพิ่มอิสระในการบริหารให้แก่หน่วยงาน
๓. การกำหนด การวัด และการให้รางวัลแก่ผลการดำเนินงาน ทั้งในระดับองค์กรและระดับบุคคล
๔. การสร้างระบบสนับสนุนทั้งในด้านบุคลากร (การฝึกอบรม ระบบค่าตอบแทน และระบบคุณธรรม) เทคโนโลยี เพื่อช่วยให้หน่วยงานสามารถทำงานได้ตามวัตถุประสงค์
๕. การเปิดกว้างต่อแนวคิดการแข่งขัน ทั้งการแข่งขันระหว่างหน่วยงานภาครัฐด้วยกัน และระหว่างหน่วยงานของรัฐกับหน่วยงานภาคเอกชน

^๔ กรุงเทพมหานคร,ด่วน! ยอด โควิด-19 วันนี้ ติดเชื้อเพิ่ม ๖,๙๐๑ ราย ตาย ๕๕ ราย ATK อีก ๒,๑๐๖ ราย, วันพฤหัสบดี ที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๔.

^๕ กรมควบคุมโรค, โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://bit.ly/3nrrG2D>, [๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๔]

ฉะนั้น ภาครัฐต้องทบทวนตัวเองว่าสิ่งใดควรดำเนินการ และสิ่งใดควรมอบให้เอกชนดำเนินการ^๖ ต้นแบบการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืนในยุคหลังโควิด-๑๙ ที่มีการเชื่อมโยงเข้ากับการเปลี่ยนแปลงภายนอกองค์กรไว้ ๔ ด้าน ได้แก่

๑. การสรรหาและคัดเลือกกับสังคมผู้สูงอายุและแรงงานสูงอายุ
๒. การรักษาและสร้างความผูกพันกับการสร้างระบบนิเวศน์ของความสัมพันธ์ภายในองค์กร
๓. การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะแห่งความเป็นจริง
๔. การสร้างแรงจูงใจกับการบูรณาการความเป็นอยู่ที่ดีในงาน เพื่อเปิดมุมมองและเป็นแนวทางให้องค์กรต่าง ๆ นำต้นแบบนี้ไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องตามสถานการณ์ของแต่ละองค์กร เพื่อเพิ่มความสามารถในการปรับตัวและบรรลุผลสำเร็จทั้งการอยู่รอด อยู่ร่วม และอยู่อย่างมีความหมายบนโลกยุคโควิด-๑๙^๗

แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐไทย ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ควรปฏิบัติ ดังนี้

๑. การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐด้านความเสี่ยงทางการศึกษาและการเรียนการสอน
๒. การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐด้านการเยียวยาและกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐ
๓. การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐด้านวัคซีน
๔. การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐด้านการเงินการคลัง
๕. การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐด้านคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชน
๖. การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐด้านบริการสาธารณะ
๗. การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐด้านมาตรการการดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙^๘

^๖ ทิพาวดี เมฆสวรรค์, “การปฏิรูปภาคราชการสู่สภาพที่พึงปรารถนา: ทำอย่างไร ใครรับผิดชอบ”, วารสารข้าราชการ, ปีที่ ๔๒ ฉบับที่ ๒ (๒๕๔๐) : ๔๓.

^๗ นพรัตน์ เผ่าพัฒน์, “โอกาสและความท้าทายในยุคหลังโควิด-๑๙ กับการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน”, วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาศักยภาพกำลังคนเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๔) : ๒๕.

^๘ นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ และอมเรศ กลิ่นบัวแก้ว, “แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19)”, วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๘ (สิงหาคม ๒๕๖๔) : ๒๗-๒๘.

กรณีการจัดการการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ (Covid-19) ของจังหวัดปทุมธานี ยึดหลักนโยบายและคำสั่งการของผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานีเป็นหลัก ซึ่งดำเนินการภายใต้มาตรการทางกฎหมาย และมาตรการด้านสาธารณสุข เน้นการค้นหาผู้ติดเชื้อ การตรวจสอบ ควบคุม และดูแลสถานที่ ประกาศปิดหรือสถานที่ที่ได้รับการผ่อนคลาย การตั้งจุดคัดกรองเพื่อจำกัดการนำเชื้อเข้าไปในพื้นที่ การทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะ รวมถึงการสื่อสารความเสี่ยง และประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ และคำแนะนำประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับวิธีป้องกันโรคที่ถูกต้อง และการจัดตั้งทีมงานดำเนินงานควบคุมและป้องกันโรค อย่างไรก็ตาม ระบบการบริหารจัดการสถานการณ์การระบาดของโรคอุบัติใหม่ (Covid-19) ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี เกิดจากการดำเนินงานร่วมกับแบบบูรณาการในหลายภาคส่วน ซึ่งจะมีความแตกต่างกันไปตามพื้นที่ แต่ทั้งหมดอยู่ภายใต้ประกาศของกระทรวงสาธารณสุข โดยมีการดำเนินการขับเคลื่อนตามนโยบายหรือคำสั่ง การเฝ้าระวัง การควบคุม และการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคในสถานการณ์ปัจจุบัน และมีการเตรียมความพร้อมในทุกภาคส่วน ทั้งระดับบุคลากร ความรู้ทางวิชาการ และการทำแผนรับมือภายในหน่วยงาน^๙

ดังนั้น ข้อเสนอแนวทางการรับมือตามหลักสากลและตามนโยบายของรัฐบาล โดยบูรณาการหลักพุทธธรรม คือ การนำหลักอริยมรรคมีองค์ ๘ มาประยุกต์ใช้ ได้แก่

- ๑) สัมมาทิฐิ คือ สร้างความตระหนักให้ประชาชนในชุมชนให้เฝ้าระวังการแพร่ระบาด
- ๒) สัมมาสังกัปปะ คือ เตรียมความพร้อมของบุคลากรให้มีความเข้าใจในแผน
- ๓) สัมมาวาจา คือ แจ้งเตือนสถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 เพื่อให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง
- ๔) สัมมากัมมันตะ คือ การทำกิจกรรมช่วยเหลือเยียวยาด้วยความเต็มใจเต็มความสามารถ
- ๕) สัมมาอาชีวะ คือ ส่งเสริมให้ประชาชน/กลุ่มเสี่ยง สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข
- ๖) สัมมาวายามะ คือ การสร้างการมีส่วนร่วมในการบูรณะปรับปรุง
- ๗) สัมมาสติ คือ การสร้างขวัญกำลังใจแก่ประชาชน ช่วยเหลือเยียวยาจิตใจกลุ่มผู้ป่วยผู้เสียชีวิต ครอบครัวและประชาชนที่ได้รับผลกระทบ
- ๘) สัมมาสมาธิ คือ การบูรณาการแผนงานตามมาตรการป้องกันและแก้ไขและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมต่อการรับมือในอนาคต สามารถนำมาบูรณาการประยุกต์ใช้กับศาสตร์สมัยใหม่ได้อย่างลงตัว สร้างความเข้าใจในความเข้าใจในวิถีของความเป็นเมืองพุทธ เป็นหลัก

^๙ กัณฑ์ถวิรัชฐ์ สืบศักดิ์, “การศึกษากระบวนการบริหารจัดการภาวะวิกฤตและรูปแบบการจัดการโรคอุบัติใหม่ (Covid-19) ในเขตจังหวัดปทุมธานี”, วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๖๔) : ๔๘๖.

การปฏิบัติทั้ง ๓ ประการ ที่สามารถย่อให้เข้าใจได้ง่าย ได้แก่ (๑) สนใจ ติดตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงความรู้ใหม่ (๒) เข้าใจ และปฏิบัติอย่างเหมาะสม (๓) ดูแลตนเองและช่วยเหลือสังคม ที่เป็นความรอบรู้รอบคอบและคำนึงถึงคนรอบข้าง^{๑๐}

ประกาศและคำสั่งเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคระบาดโควิด-๑๙

รัฐบาลเผยแพร่ราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ ปรากฏข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารควบคุมสถานศึกษาในข้อ ๖ มาตรการควบคุมแบบบูรณาการ จำแนกตามพื้นที่สถานการณ์ควบคุมสูงสุดและเข้มงวด โดยโรงเรียนหรือสถานบันการศึกษาทุกประเภท รวมถึงสถาบันกวดวิชา ให้สามารถใช้อาคารหรือสถานที่ เพื่อการเรียนการสอน การสอบ การฝึกอบรม หรือการทำกิจกรรมใด ๆ ที่มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมากได้ โดยให้ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในพื้นที่รับผิดชอบ ร่วมกับคณะกรรมการโรคติดต่อกรุงเทพมหานคร หรือคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัด แล้วแต่กรณี พิจารณาความจำเป็น และการดำเนินการ ตามมาตรการป้องกันโรคที่ทางราชการกำหนด รวมทั้งความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ และสถานการณ์ในพื้นที่รับผิดชอบ และให้มีมาตรการกำกับกับดูแล การปฏิบัติตามมาตรการด้านสาธารณสุขที่เคร่งครัดและรัดกุม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และกระทรวงสาธารณสุขกำหนด โดยมีผลในเช้าวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๔ เป็นต้นไป^{๑๑} เพื่อให้หน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถดำเนินการตามมาตรการที่รัฐบาลกำหนดให้โดยเคร่งครัด

ต่อมา ประกาศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเรื่อง มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) และแนวทางการเปิดทำการของมหาวิทยาลัย ฉบับที่ ๑๖ เห็นว่า ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) มีแนวโน้มคลี่คลายในทางที่ดีขึ้น กอปรกับผู้บริหาร บุคลากร ลูกจ้าง และนิสิตของมหาวิทยาลัย ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เข้ารับการฉีดวัคซีนตามนโยบายของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) มากกว่าร้อยละ ๙๐ ดังนั้น จึงออกประกาศมหาวิทยาลัยเรื่อง มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) และแนวทางการเปิดทำการของมหาวิทยาลัย ฉบับที่ ๑๖ เป็นแนวปฏิบัติดังต่อไปนี้

^{๑๐} พระมหาสุริยะ มหฺทโว, “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางการรับมือปัญหาโรคระบาด COVID-๑๙”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๖๔) : ๓๒๓.

^{๑๑} “ข้อกำหนดออกตามความในมาตรา ๙ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ (ฉบับที่ ๓๗)”, ราชกิจจานุเบกษา ๑๓๘, (๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๔) : ๔.

๑. ให้ผู้บริหาร บุคลากร และลูกจ้างของมหาวิทยาลัย
เข้าปฏิบัติงานในพื้นที่ (Onsite) ร้อยละ ๑๐๐ ของจำนวน
บุคลากร ในพื้นที่สถานการณ์ปกติ

๒. การจัดการเรียนการสอนและการสอบ ให้นิสิตเข้า
เรียนในพื้นที่ (Onsite) ดังนี้

๑) ระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ ๑ ทุกสาขาวิชา ร้อย
ละ ๑๐๐ ของจำนวนนิสิต ในพื้นที่สถานการณ์

๒) ระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ ๒ - ๔ ทุกสาขาวิชา
ร้อยละ ๒๕ ของจำนวนนิสิต ในพื้นที่สถานการณ์ปกติ

๓) ระดับบัณฑิตศึกษา ทุกสาขาวิชา ร้อยละ ๒๕
ของจำนวนนิสิต ในพื้นที่สถานการณ์ปกติ

๓. การจัดประชุม การอบรม การสัมมนาและการจัด
กิจกรรมต่าง ๆ ให้ดำเนินการในพื้นที่ (Onsite) ร้อยละ ๒๕

ของจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม ในพื้นที่สถานการณ์ปกติกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการได้ ให้เสนอหัวหน้า
ส่วนงานที่รับผิดชอบ พิจารณานุมัติตามที่เห็นสมควร

๔. ให้ทุกส่วนงานของมหาวิทยาลัย ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ปฏิบัติตามแนวทางและ
หลักเกณฑ์การเปิดสถานที่ทำการของสถาบันการศึกษา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย
และนวัตกรรม (อว.) และประกาศของมหาวิทยาลัย อย่างเคร่งครัด

กรณีที่มีปัญหาหรือข้อขัดข้องในการปฏิบัติตามประกาศนี้ ให้ประธานคณะกรรมการศูนย์ควบคุม
และป้องกันการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) หรือ ศบค. มจร เป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด
ทั้งนี้ ให้มีผลตั้งแต่วันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๔ เป็นต้นไป จนกว่าจะมีประกาศเป็นอย่างอื่น^{๑๒}
เมื่อพิจารณาตามประกาศนี้อาจวิเคราะห์ได้ว่า สถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ (COVID-19)
อาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา นำมาสู่การพิจารณาปรับแนวทางการรับจากรัฐบาลและมหาวิทยาลัย
อย่างฉับพลัน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

ขอเชิญรับฟังการบรรยายพิเศษ เรื่อง
"การพัฒนาคุณภาพวารสารวิชาการ
เพื่อเข้าสู่ฐานข้อมูล TCI ฐาน ๑ และ ฐาน ๒"

โดย
รศ.ดร.สุพล สุขะพSKU
รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป
และบรรณาธิการ วารสาร มจร.
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ (TCI ฐาน ๑)

เวลา ๑๕.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.
ในวันพุธ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๔

ผ่านระบบออนไลน์ Zoom Cloud Meeting
ID : 898 738 8662

ที่มา : <https://1th.me/K1YT2>

^{๑๒} ประกาศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเรื่อง มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส
โคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) และแนวทางการเปิดทำการของมหาวิทยาลัย ฉบับที่ ๑๖, <https://bit.ly/3ntanys>

การปรับตัวการบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ไตรมาสสุดท้าย ปีการศึกษา ๒๕๖๔

๑. การจัดการเรียนการสอนด้วยระบบออนไลน์

หลังจากรัฐบาลออกประกาศเปิดประเทศ ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนภาคการศึกษาที่ ๒ ปีการศึกษาที่ ๒๕๖๔ ทุกระดับทั่วประเทศ โดยกำหนดให้พื้นที่พิจารณาถึงความปลอดภัยว่า ควรจัดการเรียนการสอนในสถานที่ หรือควรจัดด้วยระบบออนไลน์ ด้วยเหตุนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงพิจารณาอนุมัติแนวทางการจัดการเรียนการสอนดังนี้

๑) ระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ ๑ ทุกสาขาวิชา ร้อยละ ๑๐๐ ของจำนวนนิสิต ในพื้นที่สถานการณ์

๒) ระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ ๒ - ๔ ทุกสาขาวิชา ร้อยละ ๒๕ ของจำนวนนิสิต ในพื้นที่สถานการณ์ปกติ

๓) ระดับบัณฑิตศึกษา ทุกสาขาวิชา ร้อยละ ๒๕ ของจำนวนนิสิต ในพื้นที่สถานการณ์ปกติ

ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องมีการบริหารจัดการศึกษา ที่สอดคล้องกันโดยมีแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษา ผ่านโปรแกรมการเรียนการสอนด้วยระบบออนไลน์ อาทิ Zoom, google Meet, Line เพื่อวางแผนการดำเนินงานในการติดต่อสื่อสารกัน และเพื่อเตรียมความพร้อมในการเรียนบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบการสอนออนไลน์ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อสถานศึกษาและผู้เรียน การบริหารจัดการสถานศึกษาผ่านระบบออนไลน์ดังกล่าว ถือเป็นอีกเครื่องมือสำคัญที่ช่วยอำนวยความสะดวกและเกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษา^{๑๑} ยุคนี้ซึ่งได้รับการยอมรับจากหน่วยงานที่กำกับดูแลสถาบันการศึกษาทุกระดับ

๒. การจัดโครงการ/กิจกรรมด้วยระบบออนไลน์

การสัมมนายุคโควิดดำเนินการผ่านระบบออนไลน์ทั้งหมด ทั้งที่เป็นภาควิชาการและภาคปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนภาระงานของมหาวิทยาลัย ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและตอบรับต่อพันธกิจของการจัดการศึกษา ดังนั้น วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขอเชิญเข้าร่วมรับฟังการบรรยายพิเศษ เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพวารสารวิชาการ เพื่อเข้าสู่ฐานข้อมูล TCI ฐาน ๑ และ ฐาน ๒” โดย รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป และบรรณาธิการ วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์” (TCI ฐาน ๑) ขึ้นในวันพุธที่ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ เวลา ๑๔.๐๐ - ๑๖.๐๐ น. ผ่านระบบออนไลน์ Zoom Cloud Meeting

^{๑๑} ศิดา ประสานสุข และศันสนีย์ จะสุวรรณ, “การบริหารจัดการสถานศึกษา ผ่านโปรแกรม google Meet เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 19 (COVID-19”, การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ ๑๔, วันพุธที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๔, หน้า ๑๑๓๒.

โดยมีผู้สนใจเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก ถือเป็น การแสดงบทบาทการพัฒนาวิชาการของวิทยาลัยสงฆ์ เพชรบุรี ซึ่งเป็นวิทยาลัยในเครือข่าย และที่สำคัญถือว่าการประชาสัมพันธ์องค์กร

๓. การปฏิบัติธรรมประจำปีการศึกษา ๒๕๖๔ ด้วยระบบออนไลน์

กองกิจการนิสิต สำนักงานอธิการบดี ได้มีหนังสือถึงทุกส่วนงานลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๔ ว่า นิสิตในสังกัดต้องยื่นคำร้องขอเข้าร่วมโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๔ ผ่านระบบการปฏิบัติธรรม ทั้งนี้ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบด้านกิจการนิสิต ต้องแนะนำ การดำเนินการกรอกข้อมูล กำหนดการการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานผ่านระบบ โดยให้ระบุ วัน และ สถานที่ ที่ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในกรณี Onsite ผ่านระบบการปฏิบัติธรรม เพื่อให้เกิดความรวดเร็ว ในการสืบค้นและความถูกต้องของข้อมูล

สรุป

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต้องบริหารจัดการจัดการตามสถานการณ์อย่างมี เอกภาพ ด้วยการปรับใช้ “การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่” ที่มุ่งตอบสนองต่อผู้รับบริการทุกรูปแบบ ซึ่งนิยมติดต่อประสานงานและให้บริการผ่านระบบออนไลน์ ตามมาตรการที่รัฐบาลออกประกาศ บังคับ ให้ทุกองค์กรถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

บุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต้องได้รับการฉีดวัคซีนที่ได้มาตรฐาน สากล เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อองค์กร และบุคคลภายนอกที่เข้ามาติดต่อประสานงานกับมหาวิทยาลัย เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนงานและการออกไปปฏิบัติงานตามหน่วยงานในสังกัด ซึ่งจะสร้างความ เชื่อมั่นต่อนิสิตทุกระดับ ทั้งนี้ ควรมอบหมายให้ผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ทุกระดับ เข้าปฏิบัติ หน้าที่ตามความเหมาะสม ที่สามารถเอื้อต่อการขับเคลื่อนภาระงาน โดยต้องคำนึงถึงความปลอดภัย ต่อตนเองและผู้อื่น

การจัดการเรียนการสอนทุกระดับควรใช้รูปแบบออนไลน์ เพื่อหลีกเลี่ยงการพบปะรวมกลุ่มกัน ระหว่างการเรียนการสอน การแลกเปลี่ยนในชั้นเรียน และการลดความเสี่ยงที่จะรับเชื้อหรือแพร่เชื้อ ทั้งนี้ การเรียนการสอนออนไลน์จะสร้างโอกาสการศึกษามิติใหม่ กล่าวคือลดต้นทุนในกระบวนการศึกษา ทั้งหมด แต่ได้ผลลัพธ์เหมือนเดิมคือ “สำเร็จการศึกษา” ภายใต้การทำความเข้าใจต่อผู้เรียนใหม่ว่า การเข้าถึงองค์ความรู้ยุคนี้สามารถเข้าถึงได้หลายช่องทาง โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ทั้งยังมี ความลึกซึ้งในประเด็นที่สนใจ ซึ่งทั้งหมดถูกเชื่อมโยงกับระบบอินเทอร์เน็ตทั่วโลก ที่มีภาษาหลากหลาย ในผู้สนใจศึกษาได้อย่างไร้ขีดจำกัด

ดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรระบบออนไลน์ เป็นการพัฒนาศักยภาพการเรียนการสอน ให้นิสิตเกิดความรู้เชิงวิชาการจากวิทยากรที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่น่าสนใจ โดยจัดได้ทั้งระดับมหาวิทยาลัย ระดับคณะ ระดับหลักสูตร ระดับวิทยาเขต ระดับวิทยาลัยสงฆ์ ระดับรายวิชา และระดับโครงการ ซึ่งถือว่าเป็นที่นิยมมากในช่วงระยะเวลา ๒ ปี ที่ดำเนินการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ ทั้งผู้จัด และผู้เข้าร่วมต่างให้ข้อเสนอแนะว่า สะดวก ประหยัด ได้รับข้อมูลเชิงวิชาการ ตามขอบเขตและเจตนารมณ์ของการดำเนินการที่น่าพอใจ และวิเคราะห์ว่า หากแม้สถานการณ์การศึกษาเข้าสู่ภาวะปกติ แต่ความนิยมของผู้เรียนจะโน้มเอียงไปตามระบบออนไลน์ สอดคล้องกับกระแสการพัฒนาระบบเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูง มีความเสมือนจริงมากขึ้นทุกขณะ โดยอาจเข้ามามีบทบาทแทนมนุษย์ ในหลากหลายสาขาอาชีพ นับว่าเป็นผลผลิตด้านนวัตกรรมยุคโควิด-๑๙ ที่เป็นรูปธรรมเชิงการพัฒนา จากวิกฤติเป็นโอกาสอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- กัณฑ์ณวัชรินทร์ สืบศักดิ์. “การศึกษาาระบบการบริหารการจัดการภาวะวิกฤตและรูปแบบการจัดการโรคอุบัติใหม่ (Covid-19) ในเขตจังหวัดปทุมธานี”. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๖๔) : ๔๘๖.
- กรุงเทพธุรกิจ. **ด่วน! ยอด โควิด-๑๙ วันนี้ ติดเชื้อเพิ่ม ๖,๙๐๑ ราย ตาย ๕๕ ราย ATK อีก ๒,๑๐๖ ราย.** วันพฤหัสบดีที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๔.
- “ข้อกำหนดออกตามความในมาตรา ๙ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ (ฉบับที่ ๓๗)”. **ราชกิจจานุเบกษา ๑๓๘.** (๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๔) : ๔.
- ทิพาวดี เมฆสุวรรณ. “การปฏิรูปภาคราชการสู่สภาพที่พึงปรารถนา: ทำอย่างไร ใครรับผิดชอบ”. **วารสารข้าราชการ.** ปีที่ ๔๒ ฉบับที่ ๒ (๒๕๔๐) : ๔๓.
- นพรัตน์ เผ่าพัฒน์. “โอกาสและความท้าทายในยุคหลังโควิด-๑๙ กับการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน”. **วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาศักยภาพกำลังคนเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก.** ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๔) : ๒๕.
- นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ และอมเรศ กลิ่นบัวแก้ว. “แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐไทย ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19)”. **วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น.** ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๘ (สิงหาคม ๒๕๖๔) : ๒๗-๒๘.
- ประกาศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเรื่อง **มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) และแนวทางการเปิดทำการของมหาวิทยาลัย ฉบับที่ ๑๖** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://bit.ly/3ntanys>.

พระมหาสุริยะ มหฺทโว, Wการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางการรับมือปัญหาโรคระบาด COVID-19”. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๖๔) : ๓๒๓.

ศิตา ประสานสุข และศันสนีย์ จะสุวรรณ. “การบริหารจัดการสถานศึกษาผ่านโปรแกรม google Meet เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 19 (COVID-19”. การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ ๑๔. วันพุธที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๔, หน้า ๑๑๓๒.

สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. “แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนในศตวรรษที่ ๒๑”. วารสาร เพื่อการพัฒนาวิชาชีพครู. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๖๔) : ๑๓.

อภิญญพัทธ์ กุสิยารังสิทธิ. “สื่อที่ใช้ในการรณรงค์ของภาครัฐเพื่อป้องกันโรคระบาดโควิด-๑๙ ของประเทศไทย”. วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มทร.พระนคร. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๓) : ๗๗.

กลุ่มโรคติดต่อระหว่างประเทศ กองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค. สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มาตรการสาธารณสุข และปัญหาอุปสรรคการป้องกันควบคุมโรคในผู้เดินทาง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://bit.ly/3FwZJNj>, [๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๔]

กรมควบคุมโรค, โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://bit.ly/3nrrG2D>, [๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๔]